

5. Voorstel vernieuwing partijstructuur, fase 2

Korte samenvatting van wat het voorstel inhoudt:

NU	STRAKS
1. Nu kent de ChristenUnie kiesverenigingen.	Straks praten we over afdelingen.
2. Nu zijn de kiesverenigingen zelfstandige verenigingen met eigen rechtspersoonlijkheid.	Straks zijn de afdelingen nog steeds verenigingen met eigen rechtspersoonlijkheid, tegelijk zijn het afdelingen van de landelijke partij.
3. Nu zijn in de lokale statuten veel zaken inhoudelijk geregeld.	Straks wordt in de lokale statuten voor veel inhoudelijke zaken verwezen naar de landelijke statuten; lokale statuten bevatten dan het hoogst noodzakelijke.
4. Nu zijn de kiesverenigingen formeel lid van de landelijke ChristenUnie.	Straks zijn de afdelingen geen lid van de landelijke ChristenUnie, maar houden ze wel spreek- en stemrecht op Partijcongressen, precies zoals we het gewend zijn.
5. Nu hebben de kiesverenigingen volgens de statuten het recht en de plicht om contributies te innen (terwijl dat in de praktijk door de landelijke ChristenUnie gebeurt).	Straks ligt het recht/ de plicht om contributie te innen alleen bij de landelijke ChristenUnie (dit sluit aan bij de huidige praktijk).
6. Nu zijn (op papier) de lokale besturen belast met de processen rondom het lidmaatschap (in de praktijk gaat het veelal via het partijbureau).	Straks is het Landelijk Bestuur (en het partijbureau als uitvoeringsorgaan) belast met de processen rondom het lidmaatschap en wordt overleg gevoerd met het lokale bestuur, zoals het nu in de praktijk ook al gaat.
7. Nu zijn kiesverenigingen verantwoordelijk voor zaken als verkiezingsprogramma, kandidatenlijst, financiën etc. (conform statuten en huishoudelijk reglement).	Dit blijft precies hetzelfde!

Inhoudsopgave

1. Samenvatting en voorstel.....	3
Naar de 'tweede fase' van de vernieuwing van de partijstructuur	3
Onderzoek en oplossingsrichting.....	3
Het voorstel.....	3
2. De uitdaging en de uitgangspunten bij fase 2.....	5
De knelpunten	5
Twee begrippen: afdeling en rechtspersoonlijkheid.....	5
Uitgangspunten	6
3. Naar een afdeling mét rechtspersoonlijkheid	7
De afdeling-vereniging	7
Verhouding landelijke ChristenUnie en de afdeling-verenigingen	7
Knelpunt 3: Statuten in relatie tot 'lokale autonomie'	7
Knelpunten 1 en 2: Contributie en afdrachten	8
Knelpunten 4 en 7: Processen rond lidmaatschap	8
Bijzonder aandachtspunt: de constructie van de verschillende lidmaatschapstypen	8
Kosten.....	9
Alternatieve oplossing.....	9
4. Implementatie en impact	11
Bijlage 1: Overzicht 'archetypen' lokale context	12
Bijlage 2: Concept modelstatuten ChristenUnie-afdelingen met volledige rechtsbevoegdheid.....	13

1. Samenvatting en voorstel

Naar de 'tweede fase' van de vernieuwing van de partijstructuur

De partij heeft met de besluiten op het Uniecongres van 21 juni 2014 de eerste formele stappen gezet met betrekking tot de vernieuwing van de partijstructuur. Deze stappen hebben we de 'eerste fase' genoemd. De eerste fase was primair gericht op het vergroten van de interne partijdemocratie. Kort samengevat:

- Alle leden van de kiesverenigingen zijn per 1 januari 2015 óók lid van de landelijke vereniging ChristenUnie; er is sprake van een dubbellidmaatschap.
- Afgevaardigden van kiesverenigingen én 'gewone' leden van de ChristenUnie vormen gezamenlijk het Partijcongres.

Vanuit deze context is opdracht gegeven voor de 'tweede fase': hoe zorgen we ervoor dat de praktijk van ons vereniging zijn gaat matchen met onze papieren (statuten en reglementen).

Onderzoek en oplossingsrichting

Bij het zoeken naar een oplossingsrichting zijn twee routes verkend. Deze verkenning hing samen met twee begrippen, namelijk het begrip *afdeling* en het begrip *rechtspersoonlijkheid*. Meer hierover op p. 5. De twee routes zijn op 8 september besproken met een aantal afgevaardigden van kiesverenigingen die zich daarvoor hadden opgegeven¹. De conclusies van het gesprek en het onderzoek zijn dat:

- met het landelijk lid worden van onze 23.000 leden (per 1 januari 2015) we in de praktijk al een partij met lokale afdelingen zijn geworden,
- of de afdelingen al dan niet rechtspersoonlijkheid hebben in de praktijk van het lokaal functioneren niet veel uitmaakt (de varianten lijken best veel op elkaar) en
- de variant waarbij de kiesverenigingen (afdelingen) hun rechtspersoonlijkheid behouden praktisch en uitvoeringstechnisch het meest gemakkelijk te realiseren is.

De twee routes en de terugkoppeling van het gesprek zijn eveneens besproken op de vergadering van het Landelijk Bestuur van 10 september 2014. Daarbij is een voorkeur voor de oplossing uitgesproken waarbij de huidige kiesverenigingen straks afdelingen zijn die hun (huidige) rechtspersoonlijkheid behouden.

Deze notitie werkt omwille van de leesbaarheid en overzichtelijkheid van de materie alleen déze variant uit. De verwachting is dat het de bespreking op het Uniecongres zal vergemakkelijken.

Het voorstel

Het Landelijk Bestuur stelt het Uniecongres voor:

- A. om de kiesverenigingen om te vormen tot afdeling-verenigingen, waarbij het volgende geldt:
1. De landelijke statuten worden opnieuw aangepast. Daarin wordt opgenomen dat de ChristenUnie afdelingen kent die rechtspersoonlijkheid hebben.
 2. De lokale statuten worden allemaal aangepast. Daarin wordt opgenomen dat de (kies)vereniging een afdeling is van de ChristenUnie; voor veel zaken wordt verwezen naar de landelijke statuten.
 3. De afdeling-verenigingen zijn niet langer (ook) lid van de landelijke ChristenUnie; wel behouden ze spreek- en stemrecht op de wijze zoals de kiesverenigingen dat nu ook hebben (en houden).

¹ Het betrof afgevaardigden van Zeeland, Dronten, Ede, Elburg en Overbetuwe, meegelezen is door afgevaardigden van Zuid-Holland, Alphen aan de Rijn, Den Haag en Nunspeet.

4. In de landelijke statuten wordt bepaald dat de landelijke ChristenUnie de contributies int en een deel afdraagt aan de afdelingen; de lokale statuten bepalen dat er lokaal géén contributies worden geïnd.
 5. De eisen die aan het lidmaatschap worden gesteld, worden in de landelijke statuten opgenomen; in de lokale statuten wordt daarnaar verwezen.
 6. Het Landelijk Bestuur is het orgaan dat namens landelijke ChristenUnie én afdeling belast is met de processen rondom het (individuele) lidmaatschap.
- B. om een uitgewerkt en concreet voorstel van het Landelijk Bestuur, dat een statutenwijziging op landelijk niveau en een aanpassing van de lokale modelstatuten bevat, op het Partijcongres in voorjaar van 2015 te behandelen.

2. De uitdaging en de uitgangspunten bij fase 2

De knelpunten

Na de vernieuwing van de partijstructuur 'eerste fase' resteert de volgende fase. In eerdere congresstukken is al een opsomming gegeven van onderwerpen waarin praktijk en papier niet met elkaar overeenkomen en waar idealiter een oplossing voor moet komen. Daarbij ging het om de volgende tabel:

Onderwerp	Hoe we het in statuten en reglementen geregeld hebben	Hoe het in de praktijk gaat
1. Contributie	In eerste instantie aangelegenheid voor kiesverenigingen en lokale leden (kiesverenigingstatuten)	Contributie wordt centraal vastgesteld (door Uniecongres) en geïnd (door partijbureau)
2. Afdrachten	De kiesverenigingen dragen een deel van de contributieopbrengsten af aan de landelijke organisatie	De landelijke organisatie draagt een deel (19%) af aan de kiesverenigingen
3. Statuten	Iedere vereniging is in principe vrij om haar statuten vast stellen of te wijzigen (vrijheid van vereniging)	Kiesverenigingen zijn gebonden aan een landelijk voorgeschreven model waar niet van kan worden afgeweken
4. Lidmaatschap	Kiesverenigingsbesturen zijn verantwoordelijk voor de toelating van leden van de kiesverenigingen	Mensen komen in veruit de meeste gevallen binnen via de landelijke organisatie (website/ belacties).
5. Lidmaatschap	Kiesverenigingen zijn lid van de landelijke ChristenUnie	Natuurlijke personen voelen zich veelal lid van de landelijke ChristenUnie
6. Stemrecht Uniecongres	Afgevaardigden van kiesverenigingen worden geacht namens hun vereniging te spreken en te stemmen	Afgevaardigden overleggen niet of nauwelijks met de leden van hun vereniging, spreken en stemmen vaak naar eigen inzicht.

Onderdeel 5, het feit dat natuurlijke personen zich lid voelen van een landelijke ChristenUnie, maar dit niet zijn, is in 'fase 1' opgelost. Dat geldt ook voor knelpunt 6, het stemrecht op het Uniecongres. Alle leden van de ChristenUnie zijn per 1 januari 2015 landelijk lid en hebben spreek- en stemrecht op het (nieuwe) Partijcongres. De overige onderwerpen zijn in de huidige context nog niet opgelost. Met de oplossing van fase 1 is er eigenlijk nog een nieuw issue bijgekomen (samenhangend met 4):

Onderwerp	Hoe we het in statuten en reglementen geregeld hebben	Hoe het in de praktijk gaat
7. Lidmaatschap	Leden zijn lid van twee afzonderlijke verenigingen, waarbij het lidmaatschap (aanvang, einde en wat daar tussenin allemaal kan gebeuren) formeel afgestemd moet worden tussen Landelijk Bestuur en kiesverenigingsbestuur.	Leden ervaren van één vereniging, namelijk "de ChristenUnie" lid te zijn, waarbij dat lidmaatschap (aanvang, einde en wat daar tussenin allemaal kan gebeuren) vanuit de landelijke vereniging 'gemanaged' wordt.

De uitdaging waar we nu voor staan, is om bovenstaande onderwerpen op te lossen, zodat papier en praktijk weer met elkaar matchen.

Twee begrippen: afdeling en rechtspersoonlijkheid

Voordat nader ingezoomd wordt op de oplossingsrichting, is het eerst nodig om stil te staan bij twee begrippen/ definities, te weten a) de afdeling en b) rechtspersoonlijkheid. Waarbij opgemerkt wordt dat deze twee begrippen elkaar zeker niet hoeven te bijten.

Een **afdeling** kan worden omschreven als: "een organisatorische eenheid in de hoofdvereniging waarbij de leden van de hoofdvereniging zijn ingedeeld"². Wanneer de indeling van leden plaatsvindt op basis van geografische criteria, spreekt men van 'territoriale afdelingen'. In zo'n geval vindt indeling dus plaats op basis van de woonplaats van een lid.

Afdelingen kunnen verschillende rechtsvormen hebben, waarbij het meest onderscheidende punt het al dan niet hebben van rechtspersoonlijkheid is.

Een **rechtspersoon** is een organisatie die als juridische eenheid (rechtssubject) opereert en eigen rechten en verplichtingen heeft die los staan van de rechten en verplichtingen van de eigenaar of bestuurder dan wel -als de vereniging een afdeling is- de hoofdvereniging.

Het al dan niet hebben van rechtspersoonlijkheid zal in de praktijk van het vereniging-zijn niet veel uitmaken. Immers het geheel van (interne) afspraken, geregeld in statuten en reglementen bepaalt wat de onderlinge verhoudingen en de taken en bevoegdheden zijn. Dit kan worden geïllustreerd met het feit dat binnen de ChristenUnie momenteel -min of meer- afdelingen functioneren mét rechtspersoonlijkheid (de kiesverenigingen) en zónder rechtspersoonlijkheid (de Provinciale Unies). De meeste andere politieke partijen functioneren momenteel ook met afdelingen zónder rechtspersoonlijkheid.

Het al dan niet hebben van rechtspersoonlijkheid heeft wel vermogensrechtelijke consequenties. Een afdeling zonder rechtspersoonlijkheid kan namelijk formeel niet optreden in het rechtsverkeer (denk aan: aankopen doen, bankrekening openen, contracten sluiten). Alleen de hoofdvereniging waarvan de afdeling deel uit maakt, kan aan het rechtsverkeer deelnemen. Formeel is het zo dat afdelingsbestuurders van afdelingen zonder rechtspersoonlijkheid van het bestuur van de hoofdvereniging een volmacht moeten krijgen om -eventueel voorwaardelijk- namens de hoofdvereniging op te treden.

Uitgangspunten

In de samenvatting op p. 3 is aangegeven dat het Landelijk Bestuur opteert voor een variant waarbij de kiesverenigingen weliswaar afdeling worden, maar hun formele vereniging-status met de daarbij behorende rechtspersoonlijkheid behouden. Daaraan liggen een aantal uitgangspunten en overwegingen ten grondslag, waarvan twee belangrijke de volgende zijn:

1. De opgesomde uitdagingen zijn in de gekozen oplossing opgelost. Dat is bij een keuze voor afdeling-verenigingen het geval.
2. De verschillende verantwoordelijkheden die met het politieke partij-zijn gepaard gaan, liggen niet alleen centraal, maar juist ook lokaal (denk aan rekening en verantwoording). Het (blijvend) in stand houden van een eigenstandige organisatie op lokaal niveau geeft uiting aan het idee dat de ChristenUnie ook een partij 'van onderop' is.
3. Voorkomen moet worden dat een verandering van organisatievorm(en) structureel tot een grote(re) administratieve last leidt. Het omvormen van de ChristenUnie tot één rechtspersoon brengt bijvoorbeeld met zich mee dat er één geconsolideerde jaarrekening moet komen. Dit leidt structureel tot veel extra inzet en kosten. Het omvormen van kiesverenigingen naar afdeling-verenigingen brengt alleen incidentele kosten met zich mee.
4. De doelstelling van fase 2 -het in overeenstemming brengen van papier en praktijk- dient praktisch gezien zo weinig mogelijk 'rompslomp' te geven. De verandering van kiesvereniging naar afdeling-vereniging is relatief eenvoudig aangezien de rechtsvorm ongewijzigd blijft.

² Dijk/ Van der Ploeg, Van vereniging en stichting etc. (2013, 6e druk), p. 290

3. Naar een afdeling mét rechtspersoonlijkheid

De afdeling-vereniging

Uit de definitie van 'afdeling' vloeit voort dat de situatie per 1 januari 2015 is dat we als ChristenUnie in de praktijk op plaatselijk niveau gewoon afdelingen hebben. Immers, de meer dan 23.000 leden van de (landelijke) ChristenUnie zijn op basis van hun woonplaats aan een van de kiesverenigingen gekoppeld.

Hierna wordt uitgelegd wat er voor nodig is om te komen tot formele afdeling-verenigingen. Een afdeling-vereniging:

- is -doordat het afdeling wordt genoemd- onmiskenbaar een onderdeel van een hoofdvereniging, maar
- heeft -doordat het ook vereniging is- alle rechten en plichten die met het rechtspersoon-zijn samenhangen.

Verhouding landelijke ChristenUnie en de afdeling-verenigingen

De basis van de onderlinge verhouding tussen de landelijke ChristenUnie en de afdeling-verenigingen ligt in zowel de (aangepaste) landelijke statuten als (aangepaste) lokale statuten.

In dit stuk wordt verder over 'afdeling-vereniging' gesproken, om te benadrukken dat de lokale entiteit zowel afdeling als vereniging is. In de praktijk zal in de toekomst naar alle waarschijnlijkheid over 'afdelingen' gesproken worden.

Eerder is gesproken over een aantal knelpunten waarin de praktijk en het papier op dit moment van elkaar verschillen. Hierna worden de knelpunten nogmaals benoemd en wordt aangegeven hoe deze in de nieuwe constellatie opgelost worden.

Knelpunt 3: Statuten in relatie tot 'lokale autonomie'

De archetype 'de klassieke kiesvereniging' kan in principe in grote mate van vrijheid beslissen over zaken als: grondslag, doelstelling, ledenbeleid, contributies etc. De kiesverenigingen zoals de ChristenUnie die momenteel kent, hebben die vrijheid in het geheel niet. Immers, alle kiesverenigingen hebben statuten die luiden overeenkomstig een landelijk vastgesteld model. Daarin wordt de 'vrijheid' of 'autonomie' op de genoemde onderwerpen eigenlijk helemaal teniet gedaan.

In de verwoording van de lokale statuten kan de positie van de (huidige) kiesvereniging opnieuw gedefinieerd worden als een afdeling (met rechtspersoonlijkheid) van de hoofdvereniging ChristenUnie. Daarmee wordt op papier duidelijk gemaakt dat er een wisselwerking tussen hoofdvereniging en afdeling bestaat. In tegenstelling tot de huidige modelstatuten, kan ten aanzien van veel inhoudelijke zaken (zoals grondslag, lidmaatschap etc.) dan ook (beter) worden verwezen naar de landelijke statuten, dan dat alles expliciet (ook) in lokale statuten wordt genoemd.

Verdere regeling van taken en verantwoordelijkheden kan in principe buiten de statuten geregeld worden (bijvoorbeeld in een model-huishoudelijk reglement, zoals nu ook het geval is). De facto verandert er dus qua werkzaamheden en verantwoordelijkheden voor een lokaal bestuur helemaal niets.

Punt van aandacht is de wijze waarop (nu al, maar zeker ook) in deze oplossingsrichting omgegaan wordt met rekening en verantwoording (jaarverslagen en -cijfers). Dit is en blijft een lokale kwestie, maar in het licht van de aanpassing van de Wet Financiering Politieke Partijen (WFPP) en de regelgeving rondom anbi-statussen, is het zaak voor de lokale entiteiten om hier zorgvuldig mee om te gaan (lees: de verslagen moeten gemaakt en gepubliceerd worden). Overigens: deze zorgvuldigheid

geldt in vergelijkbare mate voor afdelingen van andere politieke partijen (die geen rechtspersoonlijkheid hebben).

Knelpunten 1 en 2: Contributie en afdrachten

Artikel 7 van de huidige lokale statuten bepaalt dat er een contributieverplichting is. In het nieuwe model kan geregeld worden dat er de lokale vereniging géén contributie heft, maar dat het zijn middelen onder meer verkrijgt vanuit afdrachten van de hoofdvereniging. In de landelijke statuten (of in het Contributiereglement) kan dat dan verder geregeld worden. Op deze manier kan de huidige ingewikkelde formulering geschrapt worden en 'matchen' papier en praktijk.

Knelpunten 4 en 7: Processen rond lidmaatschap

De omstandigheid dat processen rondom lidmaatschappen op papier *lokaal* maar in de praktijk veelal *landelijk* verlopen, is met het aannemen van de voorstellen van 'fase 1' nog iets complexer geworden.

- Om te beginnen is het zo dat waar er tot en met 31 december 2014 nog sprake is van *één* lidmaatschap (namelijk dat van de kiesvereniging), kennen we vanaf 1 januari 2015 een *dubbel* lidmaatschap (namelijk dat van de kiesvereniging én dat van de landelijke vereniging). Weliswaar is de opzet per 1 januari 2015 zo dat lokaal en landelijk lidmaatschap samenvalt, maar op papier is het zo dat het kiesverenigingsbestuur beslist over toelating van leden tot de kiesvereniging (art. 5 lid 1 lokale statuten), terwijl het Landelijk Bestuur beslist over de toelating tot het landelijk lidmaatschap (art. 5 lid 2 landelijke statuten per 1-1-2015). Dat is ingewikkeld en zal in nieuwe model statuten vereenvoudigd moeten worden. Dit kan door eisen rondom lidmaatschap alleen op te nemen in de landelijke statuten, en er in lokale statuten slechts naar te verwijzen. De bevoegdheid tot toelating (en schorsing/roeyement) kan in lokale statuten worden toegekend aan het Landelijk Bestuur.³
- Een tweede issue is die wanneer iemand het lidmaatschap van de hoofdvereniging opzegt, maar dat van de lokale entiteit niet (of andersom). Dat is binnen de partij altijd een onwenselijke en onmogelijke situatie geweest en moet dat in/ uit principe ook blijven. Dit kan statutair opgelost worden door in de lokale statuten op te nemen dat het Landelijk Bestuur in zo'n situatie (als orgaan van de afdeling-vereniging) namens de afdeling-vereniging het lidmaatschap van de afdeling-vereniging op kan zeggen. Iets van deze constructie zit nu, zij het andersom, al in de (nieuwe) landelijke statuten. Daarin wordt namelijk bepaald dat het Landelijk Bestuur het lidmaatschap kan opzeggen van een (landelijk) lid dat niet meer aan de lidmaatschapseisen voldoet (waaronder het lid zijn van een lokale vereniging). In de praktijk zal dit natuurlijk altijd gepaard gaan met overleg met het lokale bestuur (net zoals nu al gebeurt met opzeggen van het lidmaatschap van leden die hun contributie 2 jaar achter elkaar niet betaald hebben).

Bijzonder aandachtspunt: de constructie van de verschillende lidmaatschapstypen

Bijzondere aandacht verdient de nieuwe constructie per 1 januari 2015 waarin de ChristenUnie twee typen leden kent (te weten: kiesverenigingen en individuele leden). Deze constructie moest in ieder geval tijdelijk worden gecreëerd om lokale leden 'aan boord' van de landelijke vereniging te krijgen en hen stemrecht te geven. In de situatie waarin er afdeling-verenigingen zijn, is deze constructie (juridisch) uiterst gekunsteld en discutabel. Het is namelijk de vraag of afdelingen van een partij tegelijkertijd ook lid van die partij kunnen zijn. Maar dat is een academische discussie. Door te kiezen voor een (statutair verankerde) constructie waarbij de afdeling-verenigingen géén lid meer zijn van de landelijke vereniging, maar wél stem- en spreekrecht hebben, bereiken we hetzelfde. Het Burgerlijk Wetboek bepaalt namelijk dat statuten aan anderen dan aan leden stemrecht kunnen geven, zolang het aantal stemmen maar niet meer is dan de helft. Daar is in de context van meer dan 23.000 individuele stemmen geen sprake van. Door hiervoor te kiezen verandert er de facto dus niets, maar wordt op papier de partijorganisatie vereenvoudigd.

³ Dijk/ Van der Ploeg, Van vereniging en stichting etc. (2013, 6e druk), p. 304

Over de verhouding landelijk-lokaal

1. De landelijke statuten worden opnieuw aangepast. Daarin wordt opgenomen dat de ChristenUnie afdelingen kent die rechtspersoonlijkheid hebben.
2. De lokale statuten worden allemaal aangepast. Daarin wordt opgenomen dat de (kies)vereniging een afdeling is van de ChristenUnie; voor veel zaken wordt verwezen naar de landelijke statuten.
3. De afdeling-verenigingen zijn niet langer (ook) lid van de landelijke ChristenUnie; wel behouden ze spreek- en stemrecht op de wijze zoals de kiesverenigingen dat nu ook hebben (en houden).

Over de contributies

4. In de landelijke statuten wordt bepaald dat de landelijke ChristenUnie de contributies int en een deel afdraagt aan de afdelingen; de lokale statuten bepalen dat er géén contributies worden geïnd.

Over het lidmaatschap van de ChristenUnie-leden

5. De eisen die aan het lidmaatschap worden gesteld, worden in de landelijke statuten opgenomen; in de lokale statuten wordt daarnaar verwezen.
 6. Het Landelijk Bestuur is het orgaan dat namens landelijke ChristenUnie én afdeling belast is met de processen rondom het (individuele) lidmaatschap.
-

Kosten

De aanpassing van de lokale en landelijke statuten kosten geld. Weliswaar gaat het lokaal om ca. 195x dezelfde wijziging, toch zijn het allemaal 'stuk voor stuk' wijzigingen waarbij elke keer een notariële tussenkomst bij nodig is. De schatting is dat deze operatie ca. €30.000 kost. De landelijke ChristenUnie zal deze kosten voor haar rekening nemen.

Alternatieve oplossing

Een alternatieve oplossingsrichting is om aan te sluiten bij de gangbare praktijk onder politieke partijen: één rechtspersoon (een landelijke politieke vereniging) die zijn leden onderbrengt in afdelingen die géén rechtspersoonlijkheid hebben. Laat gezegd zijn dat de genoemde knelpunten ook in deze variant opgelost kunnen worden.

Deze oplossingsrichting daarnaast de charme van de eenvoud, maar sluit minder goed aan op de uitgangspunten genoemd op pagina 6 en stuit bovendien op grote(re) praktische implicaties.

- Eén daarvan is dat één rechtspersoon ook betekent dat er -uiteindelijk- één instantie verantwoordelijk is voor alle (financiële) reilen en zeilen binnen de ChristenUnie. In de oude/ huidige situatie en in oplossingsrichting 1, legt het lokale bestuur rekening en verantwoording af aan de lokale leden. Dit geldt dus ook voor de jaarcijfers. In een context waarbinnen er één vereniging is, ligt dit complexer. Immers, het lokale vermogen en de verplichtingen die lokaal zijn aangegaan, liggen juridisch gezien bij de landelijke vereniging. Er zal dan ook een partij-intern systeem van rekening en verantwoording moeten worden ontwikkeld; dit is er nu nog niet. Navraag bij andere politieke partijen heeft geleerd dat dit onderwerp tot voor kort een non-issue was. De rekening en verantwoording vond niet of hoogstens steekproefsgewijs plaats. De laatste jaren zijn partijen als de PvdA, de VVD en het CDA echter bezig om dit -op last/ advies- van hun accountants beter te regelen.
- Een tweede aspect is dat de overgang van kiesvereniging naar afdeling-vereniging formeel-juridisch een heel kleine aanpassing is. Enkel de statuten moeten aangepast worden en het is klaar. Een overgang van kiesvereniging naar afdeling zónder rechtspersoonlijkheid heeft meer impact: alle verenigingen moeten worden opgeheven, uitgeschreven uit het KvK-register, de

tegoeden moeten worden vereffend, bankrekeningen worden opgeheven en aangemaakt, kortom: een administratieve mega-operatie (in bijna 200-voud).

- Een derde punt is dat van de terugkerende kosten die samenhangen met het consolideren van de jaarrekening. Hierbij valt te denken aan extra personeelsinzet vanuit het partijbureau en aan extra controleinzet door een accountant. Op langere termijn is de verwachting dat deze kosten hoger zijn dan de eenmalige kosten van een statutenwijziging.

4. Implementatie en impact

In hoofdstuk 3 staat omschreven *wat* er moet gebeuren, in dit hoofdstuk wordt (kort) aangegeven *hoe* het moet gebeuren en wie waar verantwoordelijk voor is. In het schema wordt het in chronologische volgorde weergegeven:

Wat	Wie	Wanneer
De partij stemt in met het voorstel om naar afdelingverenigingen te gaan	Landelijk – Uniecongres	22 november 2014
Concrete tekstvoorstellen tav landelijke statuten en lokale modelstatuten worden ontwikkeld	Landelijk – Landelijk Bestuur/ partijbureau	november 2014-april 2015
Concrete tekstvoorstellen tav overige reglementen waarop de statutenwijzigingen impact hebben worden ontwikkeld	Landelijk – Landelijk Bestuur/ partijbureau	november 2014-april 2015
De tekst van landelijke statuten, model statuten afdelingen en eventueel overige reglementen wordt vastgesteld	Landelijk – Partijcongres	Voorjaar 2015
Kiesverenigingen controleren of de juiste bestuurssamenstelling bij de Kamer van Koophandel bekend is *)	Lokaal – kiesvereniging bestuur	Voorjaar 2015
Kiesverenigingen beleggen een algemene vergadering waarop tot wijziging van de lokale statuten wordt besloten *)	Lokaal – Algemene vergadering	oktober-november 2015
Alle lokale besluiten tot statutenwijziging worden administratief verwerkt	Landelijk – partijbureau	oktober-december 2015
De uitrol van fase 2 is voltooid		1 januari 2016

*) vanuit het partijbureau worden kiesverenigingbesturen ondersteund vanuit het partijbureau, o.a. met aanreiken van formulieren, voorbeeld besluitteksten etc.

Bijlage 1: Overzicht 'archetypen' lokale context

	Kiesvereniging pur sang *)	Afdeling-vereniging *)	Afdeling pur sang **)
Rechtsvorm	Vereniging met volledige rechtsbevoegdheid	Vereniging met volledige rechtsbevoegdheid verbonden met een 'hoofdvereniging'	Van hoofdvereniging afgeleide bevoegdheid om aan economisch verkeer deel te nemen
Statuten	Eigen statuten nodig	Eigen statuten nodig	Geen aparte statuten, wel een afdelingsreglement
Inschrijving KvK	Nodig	Nodig	Niet nodig
Vermogenspositie	Eigen (zelfstandige) vermogenspositie, geen landelijke consolidatie nodig	Eigen (zelfstandige) vermogenspositie, geen landelijke consolidatie nodig	Afgeleide vermogenspositie (via hoofdvereniging), zeer waarschijnlijk landelijke consolidatie nodig
Aantal verenigingen	1+200, lid is van 2 verenigingen lid (complex)	1+200, lid is van 2 verenigingen lid (complex)	1, lid is lid van 1 vereniging (eenvoudig/ eenduidig)
Ledenbeleid	Lokaal	Landelijk (uitgangspunt is een koppeling landelijk en afdelings lidmaatschap)	Landelijk (uitgangspunt is een koppeling landelijk en afdelings lidmaatschap)
Samenwerkings- en afstemmingsvorm	Federatie, met slechts uniforme uitgangspunten en regelingen op hoofdlijnen	Centrale partij, met uniforme uitgangspunten en regelingen	Centrale partij, met uniforme uitgangspunten en regelingen
Contributie	Lokaal (afdracht aan hoofdvereniging)	Landelijk (afdracht naar afdeling)	Landelijk (afdracht naar afdeling)
Landelijke vertegenwoordiging	Via afgevaardigden-systeem	Verschillende opties mogelijk, van afgevaardigdensysteem tot one-man-one-vote (en combinaties)	Verschillende opties mogelijk, van afgevaardigdensysteem tot one-man-one-vote (en combinaties)
Flexibiliteit	Laag (landelijke én lokale statuten, idem voor landelijke en lokale reglementen)	Vrij laag (landelijke én lokale statuten, al het andere via uniforme reglementen)	Hoog (allen landelijke statuten, al het andere via uniforme reglementen)
“Mutatiekosten”	Hoog (statutenwijziging via notaris), rond € 150,00 per mutatie	Hoog (statutenwijziging via notaris), rond € 150,00 per mutatie	Laag (opheffing is in principe kostenloos, wel veel administratieve rompslomp)
“Onderhoudskosten”	Laag (tenzij bij een statutenwijziging)	Laag (tenzij bij een statutenwijziging)	Waarschijnlijk hoog (door systeem van interne rekening en verantwoording extra personeels- en controlekosten)

Definitie afdeling: "een organisatorische eenheid in de hoofdvereniging waarbij de leden van de hoofdvereniging zijn ingedeeld". Zegt dus nog niet per se iets over de rechtsvorm!

*) Onze huidige kiesverenigingen vertonen kenmerken van zowel de pur sang-kiesvereniging als van de afdeling-vereniging, waarbij de 'formele' kenmerken en de praktijk-kenmerken bovendien niet altijd hetzelfde zijn (papier en praktijk verschilt)

***) Onze Provinciale Unies functioneren momenteel al als afdeling pur sang.

Bijlage 2: Concept modelstatuten ChristenUnie-afdelingen met volledige rechtsbevoegdheid

Onderstaand concept is voor een groot deel gebaseerd op de huidige model-statuten. Doel van het hier opnemen is om een indruk te krijgen van hoe de statuten van de afdeling-vereniging er uit zouden kunnen komen te zien. Voor het definitieve tekstvoorstel is een nadere (juridische) analyse is nodig.

NAAM, ZETEL, LANDELIJKE ORGANISATIE EN NAAMGEBRUIK.

Artikel 1.

1. De vereniging (hierna te noemen: "afdeling") draagt de naam: ChristenUnie Afdeling [NAAM] en is een afdeling van de vereniging ChristenUnie, gevestigd te Amersfoort (hierna te noemen: "de ChristenUnie").
2. De afdeling heeft haar zetel in de gemeente [PLAATS].
3. De afdeling erkent dat zij in ieder geval voor zover het gaat om de invulling van haar doelstelling zoals in artikel 2 geformuleerd, gehouden is aan wat de ChristenUnie in haar statuten, reglementen en besluiten te dien aangaande besluit. .
4. De afdeling erkent voorts:
 - a. dat de rechten op de naam 'ChristenUnie' toebehoren aan de ChristenUnie;
 - b. dat zij de naam en het logo van de ChristenUnie dient te gebruiken zolang zij afdeling is van de ChristenUnie (behoudens andersluidende instructie van het Landelijk Bestuur van de ChristenUnie);
 - c. dat zij het woord ChristenUnie als deel van haar naam slechts mag handhaven zolang zij afdeling is van de ChristenUnie en dat zij derhalve haar naam dient te wijzigen indien en zodra zij om welke reden dan ook geen afdeling meer zou zijn van de ChristenUnie.

DOEL.

Artikel 2.

De afdeling heeft tot doel: de doelstellingen van de ChristenUnie te bevorderen en (mede) te realiseren op lokaal en provinciaal niveau in het door de ChristenUnie aangewezen werkgebied.

GRONDSLAG

Artikel 3.

Als grondslag van de van de afdeling geldt de grondslag van de ChristenUnie, ten tijde van het opstellen van deze statuten bekend als 'Uniefundering'.

LEDEN.

Artikel 4.

Leden van de afdeling kunnen zijn zij die lid zijn van de ChristenUnie, overeenkomstig het daarover in de statuten van de ChristenUnie bepaalde.

TOELATING.

Artikel 5.

Het Landelijk Bestuur van de ChristenUnie beslist omtrent de toelating van leden.

EINDE VAN HET LIDMAATSCHAP.

Artikel 6.

1. Het lidmaatschap eindigt:
 - a. door het overlijden van het lid;
 - b. door opzegging door het lid;
 - c. door opzegging door de afdeling;
 - d. door ontzetting.
2. Opzegging van het lidmaatschap door het lid of door de afdeling kan slechts geschieden tegen het einde van het boekjaar en met inachtneming van een opzeggingstermijn van ten minste vier weken. Echter kan het lidmaatschap onmiddellijk worden beëindigd:
 - a. indien van de afdeling of van het lid redelijkerwijs niet gevergd kan worden het lidmaatschap

- te laten voortduren;
- b. indien het bepaalde in lid 4, sub b of c, van dit artikel toepassing vindt.
- Een lid kan zijn lidmaatschap met onmiddellijke ingang opzeggen binnen een maand nadat hem een besluit waarbij zijn rechten zijn beperkt of zijn verplichtingen zijn verzwaaard, is bekend geworden of meegedeeld; het besluit is alsdan niet op hem van toepassing.
- De bevoegdheid tot opzegging van het lidmaatschap met onmiddellijke ingang komt echter niet aan de leden toe ingeval van wijziging van geldelijke rechten en verplichtingen.
3. Een opzegging in strijd met het bepaalde in het vorige lid doet het lidmaatschap eindigen op het vroegst toegelaten tijdstip volgende op de datum waartegen was opgezegd.
 4. Opzegging door de afdeling geschiedt door het Landelijk Bestuur van de ChristenUnie en kan slechts plaatsvinden:
 - a. wanneer een lid heeft opgehouden aan de vereisten als bedoeld in artikel 4, lid 1, te voldoen;
 - b. wanneer een lid één of meer van zijn verplichtingen jegens de afdeling niet nakomt;
 - c. wanneer redelijkerwijs van de afdeling niet gevergd kan worden het lidmaatschap te laten voortduren.
 5. Ontzetting uit het lidmaatschap geschiedt door het Landelijk Bestuur van de ChristenUnie en kan alleen worden uitgesproken wanneer een lid in strijd met de statuten, reglementen of besluiten van de afdeling handelt, of de afdeling op onredelijke wijze benadeelt.
 6. Voordat het Landelijk Bestuur tot opzegging door de afdeling dan wel tot ontzetting overgaat, stelt het het bestuur van de afdeling in de gelegenheid om zijn zienswijze op het voornemen tot opzegging of ontzetting kenbaar te maken.
 7. Van een besluit tot opzegging van het lidmaatschap door de afdeling op grond dat redelijkerwijs van de afdeling niet gevergd kan worden het lidmaatschap te laten voortduren en van een besluit tot ontzetting uit het lidmaatschap staat de betrokkene binnen een maand na de ontvangst van de kennisgeving van het besluit beroep open op de Geschillencommissie.
Het lid wordt daartoe ten spoedigste schriftelijk van het besluit, met opgave van redenen, in kennis gesteld.
Gedurende de beroepstermijn en hangende het beroep is het lid geschorst.
 8. Wanneer het lidmaatschap in de loop van een boekjaar eindigt, blijft desniettemin de jaarlijkse bijdrage voor het geheel verschuldigd.

MIDDELEN.

Artikel 7.

1. De inkomsten van de afdeling bestaan uit:
 - a. afdrachten vanuit de ChristenUnie,
 - b. donaties van leden en sympathisanten en
 - c. overige inkomsten
2. De leden betalen geen contributie aan de afdeling.

BESTUUR.

Artikel 8.

1. Het bestuur bestaat uit een door de afdelingsvergadering te bepalen aantal van ten minste drie en ten hoogste negen personen, die door de afdelingsvergadering worden benoemd.
2. Slechts leden van de afdeling kunnen tot bestuurslid worden benoemd.
3. Het huishoudelijk reglement kan nadere regels geven omtrent de wijze van benoemen van bestuursleden.

EINDE BESTUURSLIDMAATSCHAP - SCHORSING.

Artikel 9.

1. Elk bestuurslid, ook wanneer hij voor een bepaalde tijd is benoemd, kan te allen tijde door de afdelingsvergadering worden ontslagen of geschorst. Een schorsing die niet binnen drie maanden gevolgd wordt door een besluit tot ontslag, eindigt door het verloop van die termijn.
2. Elk bestuurslid treedt uiterlijk vier jaar na zijn benoeming af, volgens een door het bestuur op te maken rooster van aftreden.
3. Het bestuurslidmaatschap eindigt voorts:
 - a. door het eindigen van het lidmaatschap van de afdeling;
 - b. door bedanken.

BESTUURSFUNCTIES - BESLUITVORMING VAN HET BESTUUR.

Artikel 10.

1. Het bestuur wijst uit zijn midden een voorzitter, een secretaris en een penningmeester aan. Het kan

voor elk hunner uit zijn midden een vervanger aanwijzen.

Een bestuurslid kan maximaal twee functies binnen het bestuur bekleden. De functie van voorzitter is binnen het bestuur niet met een andere functie verenigbaar.

2. Van het verhandelde in elke vergadering worden door de secretaris notulen opgemaakt, die door de voorzitter en de secretaris worden vastgesteld en ondertekend.
3. Het oordeel van de voorzitter omtrent de uitslag van een stemming is beslissend. Hetzelfde geldt voor de inhoud van een genomen besluit, voor zover werd gestemd over een niet schriftelijk vastgelegd voorstel.
4. Bij huishoudelijk reglement kunnen nadere regels aangaande de vergaderingen van en de besluitvorming door het bestuur worden gegeven.

BESTUURSTAAK - VERTEGENWOORDIGING - COMMISSIES.

Artikel 11.

1.
 - a. Behoudens de beperkingen volgens de statuten is het bestuur belast met het besturen van de afdeling.
 - b. Elke bestuurder is tegenover de afdeling gehouden tot een behoorlijke vervulling van de hem opgedragen taak. Indien het een aangelegenheid betreft die tot de werkkring van twee of meer bestuurders behoort, is ieder van hen voor het geheel aansprakelijk terzake van een tekortkoming, tenzij deze niet aan hem is te wijten en hij niet nalatig is geweest in het treffen van maatregelen om de gevolgen daarvan af te wenden.
2. Indien het aantal bestuursleden beneden een voorgeschreven minimum is gedaald, blijft het bestuur bevoegd. Het is echter verplicht zo spoedig mogelijk een afdelingsvergadering te beleggen waarin de voorziening in de open plaats of de open plaatsen aan de orde komt.
3. Het bestuur is bevoegd onder zijn verantwoordelijkheid bepaalde onderdelen van zijn taak te doen uitvoeren door commissies die door het bestuur worden ingesteld en opgeheven. Het bestuur benoemt en ontslaat de leden van die commissies.
4. Het bestuur is, mits met goedkeuring van of namens het Landelijk Bestuur van de ChristenUnie, bevoegd te besluiten tot het aangaan van overeenkomsten tot verkrijging, vervreemding en bezwaring van registergoederen, en tot het aangaan van overeenkomsten waarbij de afdeling zich als borg of hoofdelijk medeschuldenaar verbindt, zich voor een derde sterk maakt of zich tot zekerheidstelling voor een schuld van een ander verbindt.
Op het ontbreken van deze goedkeuring kan door en tegen derden beroep worden gedaan.
5. De voorzitter van de fractie van de ChristenUnie in de gemeenteraad is vast adviseur van het bestuur. Hij heeft met een raadgevende stem toegang tot de vergadering van het bestuur en wordt daartoe uitgenodigd tenzij het bestuur anders beslist.
6.
 - a. De afdeling wordt vertegenwoordigd hetzij door het bestuur, hetzij door twee gezamenlijk handelende bestuursleden.
 - b. Het bestuur wijst de vertegenwoordiger aan die namens de afdeling het stemrecht uitoefent in het Partijcongres.

JAARVERSLAG - REKENING EN VERANTWOORDING.

Artikel 12.

1. Het boekjaar van de afdeling is gelijk aan het kalenderjaar.
2. Het bestuur is verplicht van de vermogenstoestand van de afdeling zodanige aantekeningen te houden dat daaruit te allen tijde haar rechten en verplichtingen kunnen worden gekend.
3. Het bestuur brengt op een afdelingsvergadering binnen zes maanden na afloop van het boekjaar, behoudens verlenging van deze termijn door de afdelingsvergadering, zijn jaarverslag uit over de gang van zaken in de afdeling en het gevoerde beleid. Het bestuur legt de balans en de staat van baten en lasten met een toelichting ter goedkeuring aan de vergadering over. Deze stukken worden ondertekend door de bestuurders; ontbreekt ondertekening van één of meer hunner, dan wordt daarvan onder opgave van redenen melding gemaakt. Na verloop van de termijn kan ieder lid van de gezamenlijke bestuurders in rechte vorderen dat zij deze verplichting nakomen.
4. De afdelingsvergadering benoemt jaarlijks uit de leden een commissie van ten minste twee personen, die geen deel mogen uitmaken van het bestuur. De commissie onderzoekt de balans en de staat van baten en lasten met toelichting en brengt aan de afdelingsvergadering verslag van haar bevindingen uit.
5. Het bestuur is verplicht aan de commissie ten behoeve van haar onderzoek alle door haar gevraagde inlichtingen te verschaffen, haar desgewenst de kas en de waarden te vertonen en inzage van de boeken en bescheiden der afdeling te geven.
6. Het bepaalde in de leden 4 en 5 van dit artikel is niet van toepassing indien omtrent de getrouwheid van de stukken aan de afdelingsvergadering een verklaring wordt overgelegd afkomstig van een accountant als bedoeld in artikel 393, lid 1, Boek 2, Burgerlijk Wetboek.
7. Het bestuur is verplicht de bescheiden bedoeld in de leden 2 en 3, de door de wet voorgeschreven

termijn te bewaren.

AFDELINGSVERGADERINGEN.

Artikel 13.

1. De afdelingsvergadering is de algemene vergadering in de zin der wet.
2. Aan de afdelingsvergadering komen in de afdeling alle bevoegdheden toe, die niet door de wet of de statuten aan het bestuur of aan een ander orgaan zijn opgedragen.
3. Jaarlijks, uiterlijk zes maanden na afloop van het boekjaar, wordt een afdelingsvergadering -de jaarvergadering- gehouden. In de jaarvergadering komen onder meer aan de orde:
 - a. het jaarverslag en de balans en de staat van baten en lasten met toelichting bedoeld in artikel 12 met het verslag van de aldaar bedoelde commissie respectievelijk de verklaring van de aldaar bedoelde accountant;
 - b. voor zover nodig, de benoeming van de in artikel 12 genoemde commissie voor het volgende boekjaar;
 - c. voorziening in eventuele vacatures;
 - d. voorstellen van het bestuur of de leden, aangekondigd bij de oproeping voor de vergadering.
4. Andere afdelingsvergaderingen worden gehouden zo dikwijls het bestuur dit wenselijk oordeelt.
5. Voorts is het bestuur op schriftelijk verzoek van ten minste een zodanig aantal leden als bevoegd is tot het uitbrengen van één/tiende gedeelte der stemmen verplicht tot het bijeenroepen van een afdelingsvergadering op een termijn van niet langer dan vier weken. Indien aan het verzoek binnen veertien dagen geen gevolg wordt gegeven, kunnen de verzoekers zelf tot die bijeenroeping overgaan door oproeping overeenkomstig artikel 17 of bij advertentie in ten minste een ter plaatse waar de afdeling gevestigd is veel gelezen dagblad. De verzoekers kunnen alsdan anderen dan bestuursleden belasten met de leiding der vergadering en het opstellen van de notulen.

BIJEENROEPING AFDELINGSVERGADERING.

Artikel 14.

1. De afdelingsvergaderingen worden bijeengeroepen door het bestuur. De oproeping geschiedt schriftelijk dan wel langs elektronische weg aan de adressen van de leden. De termijn voor de oproeping bedraagt ten minste veertien dagen, de dag van de oproeping en die van de vergadering niet meegerekend.
2. Bij de oproeping worden de te behandelen onderwerpen vermeld, onverminderd het bepaalde in artikel 18.

TOEGANG EN STEMRECHT.

Artikel 15.

1. Toegang tot de afdelingsvergadering hebben de leden van de afdeling. Geen toegang hebben geschorste leden en geschorste bestuursleden, met dien verstande, dat een geschorst lid toegang heeft tot de vergadering waarin het besluit tot schorsing wordt behandeld, en bevoegd is daarover het woord te voeren.
2. Over toelating van andere dan de in lid 1 van dit artikel bedoelde personen beslist de afdelingsvergadering.
3. Ieder lid van de afdeling dat niet geschorst is, heeft een stem.

VOORZITTERSCHAP - NOTULEN.

Artikel 16.

1. Een afdelingsvergadering wordt geleid door de voorzitter van de afdeling of zijn plaatsvervanger. Ontbreken de voorzitter en zijn plaatsvervanger, dan treedt een van de andere bestuursleden, door het bestuur aan te wijzen, als voorzitter op. Wordt ook op deze wijze niet in het voorzitterschap voorzien, dan voorziet de vergadering daarin zelve.
2. Van het verhandelde in elke vergadering worden door de secretaris of een ander door de voorzitter daartoe aangewezen persoon notulen gemaakt, die door de voorzitter en de notulist worden vastgesteld en ondertekend.
De inhoud van de notulen wordt ter kennis van de leden gebracht.

BESLUITVORMING VAN DE AFDELINGSVERGADERING.

Artikel 17.

Het in de afdelingsvergadering uitgesproken oordeel van de voorzitter omtrent de uitslag van een stemming is

beslissend. Hetzelfde geldt voor de inhoud van een genomen besluit, voor zover gestemd werd over een niet schriftelijk vastgelegd voorstel.

STATUTENWIJZIGING.

Artikel 18.

1. In de statuten van de afdeling kan geen verandering worden gebracht dan door een besluit van een afdelingsvergadering, waartoe is opgeroepen met de mededeling dat aldaar wijziging van de statuten zal worden voorgesteld.
2. Zij die de oproeping tot de afdelingsvergadering ter behandeling van een voorstel tot statutenwijziging hebben gedaan, moeten ten minste vijf dagen voor de vergadering een afschrift van dat voorstel, waarin de voorgedragen wijziging woordelijk is opgenomen, op een daartoe geschikte plaats voor de leden ter inzage leggen tot na afloop van de dag waarop de vergadering wordt gehouden.
3. Een besluit tot statutenwijziging behoeft de goedkeuring van het Landelijk Bestuur van de ChristenUnie.
4. Een statutenwijziging treedt niet in werking dan nadat hiervan een notariële akte is opgemaakt. Tot het doen verlijden van de akte is ieder bestuurslid bevoegd.

ONTBINDING.

Artikel 19.

1. De afdeling kan worden ontbonden door een besluit van de afdelingsvergadering. Het bepaalde in de leden 1, 2 en 3 van het voorgaande artikel is van overeenkomstige toepassing.
2. Voor zover de rechter geen andere vereffenaars heeft benoemd, geschiedt de vereffening van het vermogen van de ontbonden afdeling door de bestuurders.
3. Het batig saldo na vereffening vervalt aan de ChristenUnie.
4. De boeken en bescheiden van de afdeling moeten worden bewaard gedurende de door de wet voorgeschreven termijn na afloop der vereffening. Bewaarder is de ChristenUnie, tenzij bij het besluit tot ontbinding een ander als zodanig is aangewezen en deze aanwijzing door het Landelijk Bestuur van de ChristenUnie is goedgekeurd.

HUISHOUDELIJK REGLEMENT.

Artikel 20.

1. De afdelingsvergadering kan een huishoudelijk reglement vaststellen. De afdelingsvergadering is te allen tijde bevoegd het huishoudelijk reglement te wijzigen of op te heffen.
2. Het huishoudelijk reglement mag niet in strijd zijn met de wet, ook waar die geen dwingend recht bevat, noch met deze statuten, noch met de statuten en reglementen van de ChristenUnie.